

การวิเคราะห์ทางภาษาศาสตร์ เชิงประวัติศาสตร์ เรื่องคำเรียกช้างในภาษากุย

The Historical Linguistics Analysis of the Word “Elephant” in Kui Language

เมฆม สอดส่องกฤษ
Metcha Sodsongkrit

บทคัดย่อ

ชาวกุยเป็นกลุ่มชนที่มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่ผูกพันกับช้างมาแต่โบราณ ภาษากุยจัดอยู่ในภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก แต่คำเรียกช้างในภาษากุย กลับเรียกเหมือนภาษาตระกูลไท บทความนี้วิเคราะห์ที่มาของคำเรียกช้างในภาษากุย โดยอาศัยหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และหลักฐานทางภาษาศาสตร์ สามารถวิเคราะห์ได้สองแนวทาง คือ คำเรียกช้างในภาษากุย ยืมไปจากภาษาตระกูลจีนทิเบต ผ่านทางภาษาตระกูลไท อีกแนวทางหนึ่งคือ คำเรียกช้างเป็นคำดั้งเดิมในภาษากุย จากนั้นกระจายไปสู่กลุ่มชนใกล้เคียงทั้งที่เป็นกลุ่มมอญ-เขมร กลุ่มไทเลยขึ้นไปถึงกลุ่มจีน

คำสำคัญ: ช้าง ภาษากุย ภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก ภาษาตระกูลไท ภาษาตระกูลมอญ-เขมร

Abstract

Kui people are an ethnic group whose ways of life and culture have been closely related to elephants since ancient times. Kui language is categorized as one of the Austro-Asiatic language families. However, the word for “elephant” in Kui language seems to be derived from the Tai language family. This study mainly discusses the origin

ที่มา : <http://gotoknow.org/blog/life-is-beautiful/187670>
สืบค้นเมื่อ 30 กันยายน 2553

of the word, “elephant.” Considering historic and linguistic findings, the evidence can be interpreted in two ways. First, the word for “elephant” in Kui language was borrowed from Sino-Tibetan through the Tai language family. Second, the word is an original word in Kui language and was later disseminated among nearby communities, from the Tai ethnic group to Mon and Khmer, until expanding far beyond to China.

Keywords: elephant, Kui language, Austro-Asiatic language family, Tai language family, Mon-Khmer language family

主語“象”詞的历史語言學分析

摘要: 圭民族的生活、文化与大象关系密切。圭语属于南亚语族孟高棉语支，但圭语里表示大象的词却与不同语族的台语相似。本文以语言学及历史为证据对圭语中表示大象的词的来历进行分析。经分析得出两个观点：其一、圭语表示大象的词是通过台语从汉藏语系借迁而存；其二、圭语里表示大象的词是该语言原有，此词被接近的孟高棉族人、台族人借用并传至汉人。

关键词: 大象，圭语，南亚语族，台语族，孟高棉语族

บทนำ

ประเด็นที่น่าสนใจที่จะนำเสนอในบทความนี้คือ คำว่า “ช้าง” ในภาษากูย ที่เรียกว่า อาเจียง เจียง หรือ อาจิ้ง จิ้ง หรือ อาจิ้ง จิ่ง หากพิจารณาจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และจากวัฒนธรรมการเลี้ยงช้างของชาวกูยแล้วน่าจะเป็นภาษากูยแท้ และน่าจะพ้องกับคำเรียกช้างในภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกอย่างภาษาเขมรและภาษาเวียดนาม ซึ่งเป็นภาษาใหญ่ในตระกูลภาษาเดียวกันและเป็นกลุ่มชนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ใกล้ชิดกัน แต่เหตุใดภาษากูยกลับเรียกช้างเหมือนอย่างภาษาตระกูลไท ซึ่งเป็นภาษาคนละตระกูลกัน

การศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์กวย

จากการสำรวจงานวิจัยและการศึกษาเกี่ยวกับชาวกวยที่ผ่านมา พบว่ามีการศึกษาวิจัยอย่างกว้างขวางครอบคลุมหลายด้าน ได้แก่ การศึกษาทางชาติพันธุ์ การศึกษาเกี่ยวกับวิถีชีวิตสังคมและชุมชน การศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของชาวกวยกับช้าง และการศึกษาเกี่ยวกับภาษา แต่ยังไม่มีการศึกษาทางด้านภาษาศาสตร์เชิงประวัติที่เกี่ยวกับภาษากวยมากเท่าใดนัก (ดูรายละเอียดผลงานการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับชาวกวยและภาษากวยได้ในรายการบรรณานุกรมที่ให้ไว้ตอนท้าย)

การจัดแบ่งตระกูลภาษา

1. การจัดแบ่งภาษากวย

การจัดตระกูลภาษาของ Grérard Diffloth (2005) ได้จัดแบ่งตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติกใหม่ในปี ค.ศ. 2005 การจัดแบ่งใหม่นี้ Diffloth จัดให้ภาษากวยเป็นสมาชิกของภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก สาขามอญเขมรศูนย์กลาง กลุ่มเวียด – กะตู (ในกลุ่มนี้มีภาษาที่ใกล้ชิด คือ เวียดนาม บะห์นา เขมร และเพียร์)

ภาษากลุ่มกะตู (Katuic languages) แบ่งได้เป็นสองกลุ่มใหญ่ๆ คือ (ธีรพันธ์ ล.ทองคำ, 2544) 1. ภาษากลุ่มกะตูตะวันตก ได้แก่ ภาษากวย ภาษากาย และภาษาเยอ 2. ภาษากลุ่มกะตูตะวันออก แบ่งได้อีกสามกลุ่มย่อย ได้แก่ กลุ่มย่อยเหนือ ได้แก่ ภาษาไล่ ภาษาบรู ภาษาปะกือฮ กลุ่มย่อยกลาง ได้แก่ ภาษาตะออย ภาษาเตี๋ยง ภาษาจะต็อง และ กลุ่มย่อยใต้ ได้แก่ ภาษากะตู ภาษากันตู ภาษาต็ว ภาษาตักกัก

2. การจัดแบ่งภาษาตระกูลไท

มีนักภาษาศาสตร์หลายท่านที่ศึกษาภาษาตระกูลไท และจัดให้ภาษาที่พูดอยู่ในประเทศจีน หรือภาษาที่มีความเกี่ยวข้องกับภาษาจีนเป็นสมาชิกในภาษาตระกูลไท เช่น John F. Hurtmann (1986) จัดแบ่งภาษาไทยเฉพาะกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ของ Li Fang Kuei เป็นกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ตอนล่าง ตอนกลางและตอนบน กลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ตอนล่างนี้ครอบคลุมไปถึงตอนใต้สุดของตะวันตกเฉียงใต้

ของจีน และยังมีนักภาษาศาสตร์ในยุคต่อจาก Li Fang Kuei อีกหลายท่าน เช่น Marwin Brown (1965), William J.Gedney (1972), James R.Chamberlain (1972) ก็ได้ดำเนินรอยตาม Li Fang Kuei โดยในการจัดแบ่งภาษาตระกูลไทล้วนมีความเกี่ยวข้องกับภาษาตระกูลจีน หรือเป็นภาษาไทยที่พูดอยู่ในประเทศจีนทั้งสิ้น สุริยา รัตนกุล (2548) ให้ความเห็นว่า “นอกจากภาษาที่อยู่ในตระกูลภาษาไทยแล้ว ยังมีภาษาอยู่อีกจำนวนหนึ่งที่นักภาษาศาสตร์ไม่จัดเข้าอยู่ในตระกูลไทเพราะลักษณะทางภาษาจัดได้ว่ามีความสัมพันธ์ห่างจากภาษาตระกูลไทออกไป แต่ก็ยังเป็นการห่างที่เห็นได้ว่า ยังมีร่องรอยของสายใยความสัมพันธ์เดิมอยู่ ภาษาเหล่านี้สืบเชื้อสายมาจากภาษาที่นักภาษาศาสตร์เชื่อว่าเป็นบรรพบุรุษของภาษาตระกูลไท คือที่เรียกว่าภาษาตระกูลกะได (Kadai Language Family)” จากข้อมูลการศึกษาและการจัดแบ่งภาษาตระกูลไทจะเห็นว่า ภาษาไทยมีร่องรอยความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับภาษาจีนอยู่

หลักฐานที่เกี่ยวกับคำเรียกช้างในภาษากูย

1. หลักฐานเกี่ยวกับชื่อเรียกชาวกูย

กลุ่มกวยที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยแบ่งเป็น 5 กลุ่ม (ขึ้น ศรีสวัสดิ์, 2549) ได้แก่ 1. กวยมะไฮ (Kui M'ai) เรียกตนเองว่า บูล หรือ บรู 2. กวยมะลอ (Kui M'lo) อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดอุบลราชธานีและศรีสะเกษ 3. กวยเยอ หรือโย (Kui Yer, Yo) อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดอุบลราชธานีและศรีสะเกษ 4. กวยมะลัว หรือมะหลัว (Kui M'loa) อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดศรีสะเกษและสุรินทร์ และ 5. กวยเจียง หรือกวยอะจิง (ส่วยช้าง) อาศัยอยู่ในเขตอำเภอท่าตูม และอำเภोजอมพระ จังหวัดสุรินทร์ เรียกชื่อกลุ่มนี้ตามความชำนาญในการคล้องช้างนั่นเอง

นอกจากนี้ ยังมีชาวกูยจังหวัดบุรีรัมย์ เรียกตัวเองว่า กวยอะจิง ชาวกูยที่บ้านตากกลางซึ่งเป็นชุมชนกวยเลี้ยงช้างที่ใหญ่ที่สุด และมีวัฒนธรรมการเลี้ยงช้างที่ชัดเจนที่สุดในบรรดาชาวกูยที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย เรียกตัวเองว่า กวยอะเจียง ซึ่งหมายความว่า กวยช้าง

2. หลักฐานที่เกี่ยวกับชื่อเรียกสถานที่

ชื่ออำเภอโขงเจียม จ.อุบลราชธานี มาจากภาษากูยว่า โฟงเจียง เกิดขึ้นในช่วงที่ชาวกูยอพยพมาจากบริเวณตอนใต้ของลาวข้ามลำน้ำโขงเข้าสู่ภาคอีสาน คำว่าโฟงเจียงในภาษากูย แปลว่า ฝูงช้าง หรือ พวกช้าง คำว่า โฟง เป็นภาษากูย และเป็นคำที่ใช้ร่วมกันกับภาษาเขมร คือคำว่า ฝูง ออกเสียงว่า โฟง แต่คำว่า เจียง ที่ภาษากูยใช้เรียกช้างนั้น ไม่มีในภาษาเขมร ภาษาเขมรเรียกช้างว่า ជ័រ ออกเสียงว่า ดอมเรีย / domrɛi /

ชื่อ บ้านเจียงอี ในเขต อ.เมืองศรีสะเกษ เป็นภาษากูยแปลว่าช้างป่วย

การเปรียบเทียบคำเรียกช้างภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกกับภาษาตระกูลไท

1. คำเรียกช้างที่เป็น **Proto-Austro-Asiatic** ข้อมูลจาก StarLing database server¹ คือ Proto-Austro-Asiatic*cieŋ (loan)/Proto-Katuic:*cieŋ/Proto-Monic:*ci:ŋ /Proto-Palaungic:*sa(:)ŋ /Proto-Khmu:*ca:ŋ

2. คำเรียกช้างในภาษาสาขามอญเขมร สาขากะตู่ (กูย ไล่ บรู เยอ) ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ใกล้เคียง และภาษากลุ่มมอญ-เขมรอื่นๆ ที่พบอยู่ในประเทศไทย

2.1 กลุ่มมอญ - เขมร

ภาษาเขมร ภาษาเขมรกลาง เรียกช้างว่า ជ័រ ออกเสียงว่า ดอมเรีย / domrɛi / ส่วนภาษาเขมรเหนือ ซึ่งเป็นกลุ่มชนที่อยู่ใกล้ชิดกับชาวกูยมากที่สุด และอยู่ร่วมกันมาแต่โบราณจนปัจจุบัน เรียกช้างว่า ตุมเรีย / tum rɛi / ส่วนข้อมูล Proto ภาษาตระกูล Austro Asiatic ในภาษาเขมรเก่า คือ **Khmer: təmri: Old Khmer: təmri, təmr̥, təmre, təmrja**

¹ ข้อมูล Proto ภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก ตรวจสอบจาก เว็บไซต์ StarLing database server. Copyright 1998-2003 by S. Starostin เข้าถึงได้จาก <http://starling.rinet.ru>

ภาษาเวียดนาม คำเรียกช้างในภาษาเวียดนาม เขียนตามพจนานุกรม ภาษาไทย – เวียดนาม (เหิงยีน จิ ธง, 2544) ว่า voi แต่ข้อมูล Proto ของภาษา Viet – Muong กลับเรียกไม่เหมือนกัน คือ **Arem:** ?aciəŋ/**Proto-Ruc:** *ca:ŋ, ?- /**Ruc** (Russian field rec.): ?acəŋ /**Ruc** (Lo'i's rec.): ?aca:ŋ /**Ruc** (Ferlus' rec.): ?aciəŋ

ภาษามอญ² เรียกช้างว่า เจิ้งญู นอกจากนี้ ยังมีหลักฐานเป็นชื่อเรียก หมู่บ้านชาวมอญด้วย มีหมู่บ้านหนึ่งชื่อว่า กวานสะโตนเจิ่นญ์ ปัจจุบันเรียกว่าบ้าน สะโตนเจิ่นญ์ ภาษามอญแปลว่า บ้านสะพานช้าง ข้อมูล Proto ภาษาตระกูล Austro Asiatic ในภาษามอญและภาษาญะฮ์กูร คือ **Modern Mon:** ciŋ /**Old Mon:** ci:ŋ, ciŋ/ **Middle Mon:** ciŋ /**Nyakur:** ci:ŋ

2.2 กลุ่มกะตุ

ภาษากูย เรียกช้างออกเสียงแตกต่างกันในแต่ละหมู่บ้าน ได้แก่ / อะเจียง อาเจียง อะจึ่ง อาจึ่ง อะจึ่ง อาจึ่ง/ หรือบางครั้งก็ไม่มีคำว่า อะ นำหน้า แต่เรียกเป็นคำพยางค์เดี่ยวว่า / เจียง จิง จึ่ง จึ่ง /

ภาษาบรู ชาวบรูที่อำเภอโขงเจียม เรียกช้างว่า อาเจียง หรือ เจียง

ภาษาไส้ จากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาชาวไส้³ ภาษาไส้ที่ จ. มุกดาหาร เรียกช้างว่า อะเจียง ส่วนชาวไส้ที่จังหวัดสกลนคร เรียกช้างว่า โสง

ภาษาเยอ ชาวเยอที่ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ เรียกช้างว่า เจียง⁴

โปรโตกะตุ ข้อมูลคำเรียกช้างของ Proto Katuic ตรวจสอบจากเว็บไซต์ StarLing database server คือ

Proto-West Katuic: *ciaŋ /**Presyllable:** ?ə- /**Bru Van Keu:** ?acian /**So:** ?acian /**Bru:** ?əcian /**Sou:** ?acian /**Kui:** ?əci:ŋ/**Kuay:** ?aciəŋ/**Ngeu:** ciəŋ

² ข้อมูลจาก เว็บไซต์ Mon Studies เข้าถึงได้จาก <http://www.monstudies.com/>

³ ผู้บอกภาษาชาวไส้ นายสงวน วงศ์กระโท อายุ 65 บ้านแสงสว่าง ต.ดงหลวง อ.ดงหลวง จ.มุกดาหาร

⁴ ผู้บอกภาษาชาวเยอ นายวิทยา หอมจิต อายุ 22 ปี อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ

Proto-East Katuic: *cian /Presyllable: ʔə- /Pakoh: ʔəcian /Taojh: acian /Lao Katu: cian/Ngeq: cian/Chatong: cəŋ /Triw: ʔaciəŋ /Katu dialects (1): ʔəʔciəŋ /Katu dialects (3): acien

2.3 ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ใกล้เคียง ได้แก่ กลุ่มชนที่พูดภาษากลุ่ม Pearic และ Bahnaric อันได้แก่ภาษา สำแหร เปือร์ พนอง เสตียง ข้อมูลคำเรียกช้างในภาษาดังกล่าว มีดังนี้

ภาษาสำแหร และ ภาษาเปือร์ **Proto-Pearic:** *na:j /Chong: na:j / Song: kəna:j / Kasong: kana:j / Samre: kana:j

ภาษาพนอง ไม่มีข้อมูล

ภาษาเสตียง **Proto-South Bahnaric:** *ruəjh / Stieng form: ruəjh

2.4 ภาษากลุ่มมอญ-เขมรอื่นๆ ที่พูดอยู่ในประเทศไทย

ภาษาของ เรียกช้างว่า นาย มีคำที่เกี่ยวข้อง เช่น แมงป่องช้าง เรียกว่า ยานาย (ธรรมสรคุณ, 2541)

ภาษาขมุ ในบทความของ Jan-Olof Svantesson & Anastasia Mukhanova Karlsson (Jan, 2004) รายงานว่า ภาษาขมุเรียกช้างว่า / s.caŋ / จะสังเกตเห็นว่า ภาษาขมุ ก็เป็นภาษากลุ่มมอญ-เขมรที่เรียกช้างเหมือนภาษาตระกูลไท และคล้ายกับภาษาจีน(xiang4) มากกว่าภาษาถิ่นตระกูลไทย ภาษากูย และภาษามอญเสียอีก ในบทความดังกล่าวก็ได้รายงานว่าชาวขมุ มีถิ่นฐานอยู่ในบริเวณ ยูนนาน ประเทศจีนด้วย ข้อมูล Proto-Khmu: คือ **Proto-Khmu:** *ca:ŋ / **Cuang:** sca:ŋ / **China Khmu:** sičaŋ / **Thailand Khmu:** saŋ

ภาษาลัวะ ในบทความของ Suriya Ratanakul (Suriya Ratanakul, 1996) นำเสนอเกี่ยวกับภาษาลัวะ ที่บ้านป่าแป๋ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในบทความนี้มีตัวอย่างคำภาษาลัวะหลายคำ คำว่า ช้าง เรียกว่า /saŋ/

ภาษาปะหล่อง – ว้า ข้อมูลเกี่ยวกับ Proto-Palaung-Wa ตรวจสอบจากเว็บไซต์ StarLing database server คือ **Proto-Wa:** *saŋ/ **Proto-Plang:** *shaŋ / **Proto-De'ang:** *sa: ŋ /**Riang:** saŋ /**Danaw:** saŋ

จากข้อมูลคำเรียกช้างในภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกข้างต้นจะเห็นว่า ภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก เรียกช้างต่างกันแบ่งได้สองกลุ่ม กลุ่มหนึ่งเป็นคำที่เรียกไม่เหมือนกันในแต่ละภาษา เช่น เขมร เรียกว่า “ดอมเรีย” ภาษาเวียดนาม เรียกว่า “voi” ภาษาซองเรียเรียกว่า “นาย” และอีกกลุ่มหนึ่งมีคำเรียกช้างคล้ายกัน เช่น ภาษามอญเรียกว่า “ciŋ” ภาษาขมุเรียกว่า “s.aan” ภาษาลัวเรียกว่า “saŋ” รวมทั้ง ภาษากูย ที่เรียกช้างว่า “เจียง” กลุ่มหลังนี้ เรียกช้างเหมือนภาษาตระกูลไท

3. คำเรียกช้างในภาษาตระกูลจีนทิเบต และภาษาตระกูลไท

ดังที่ได้กล่าวตอนต้นในเรื่องการจัดแบ่งภาษาตระกูลไท จะเห็นว่า ภาษาตระกูลไท มีความเกี่ยวข้องกับภาษาอื่นๆ หลายภาษา ภาษาที่สำคัญที่จะนำมากล่าวในที่นี้ได้แก่ ภาษาจีนเนื่องจากเป็นภาษาต้นตระกูลจีน-ทิเบต ภาษาจ้วงเนื่องจากเป็นภาษาต้นสาขาจ้วงต้ง (ต้นตระกูลกลุ่มภาษาจ้วงไต) ภาษาไทอาหมเนื่องจากมีประวัติศาสตร์ทฤษฎีหนึ่งเชื่อว่า กูย อพยพมาจากอัสสัม ซึ่งเป็นถิ่นที่อยู่ของชาวไทอาหม และภาษาถิ่นตระกูลไทยซึ่งเป็นกลุ่มชนที่อยู่ใกล้ชิดกับชาวกูยมากที่สุด ในปัจจุบัน นอกจากนี้นี้ยังยกตัวอย่างข้อมูลภาษาไทยอีกจำนวนหนึ่งเพื่อเป็นข้อมูลในการเปรียบเทียบ ดังนี้

ภาษาจีน คำว่าช้าง ภาษาจีนยุคก่อนประวัติศาสตร์⁵ ออกเสียงว่า ziaŋ ภาษาจีนยุคกลางประวัติศาสตร์ออกเสียงว่า ziaŋ ภาษาจีนเรียกช้างว่า 象 ออกเสียงตามระบบสัทศาสตร์จีน ว่า xiang⁴

ภาษาจ้วง ข้อมูลจากหนังสือเรื่อง ชาวจ้วง (หลี่ฟูเซิน, 2539) และ พจนานุกรมจ้วงไต – ไทย (ปราณี กุลละวณิชย์, 2535) ระบุว่า ภาษาจ้วงเหนือ (อู่หมิง) เรียกช้างว่า จ้างหรือเจียง ส่วนภาษาจ้วงใต้ (เต๋อเปี้ยว) เรียกช้างว่า จ้าง

ภาษาไทอาหม บทความในเว็บไซต์ของ พลเดช วรฉัตร เกี่ยวกับแบบเรียน ภาษาไทอาหม ที่แคว้นอัสสัม ข้อความตอนหนึ่งว่า ตัวพยัญชนะ cha ชะ ในคำตัวอย่าง chang คือ ช้าง เป็นต้น⁶

⁵ การแบ่งประวัติศาสตร์เสียงภาษาจีนโบราณมีสองยุคคือ ภาษาจีนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ (หมายถึง ช่วงเวลานับตั้งแต่ 1046 - 256 ปีก่อนคริสตกาล) ภาษาจีนยุคกลางประวัติศาสตร์ (หมายถึง ช่วงเวลา ค.ศ. 420 - 927) ข้อมูลจากหนังสือคู่มือเสียงโบราณอักษรจีน ของ Guo Xiliang (郭锡良, 1986) ข้อมูลเกี่ยวกับเสียงอ่านของคำในบทความนี้ก็คัดลอกจากหนังสือเล่มนี้เช่นกัน

⁶ ข้อมูลจากเว็บไซต์ พลเดช วรฉัตร เข้าถึงได้จาก <http://gotoknow.org/blog/poldejw/242656>

ภาษาถิ่นตระกูลไทย คำว่าช้างภาษาถิ่นตระกูลไทยออกเสียงต่างกัน แต่เป็นการแปรแบบปฏิกิริยา ภาษาไทยมาตรฐานออกเสียงว่า ช้าง ภาษาไทยถิ่นอีสานออกเสียงว่า ช่าง ภาษาไทยถิ่นเหนือ ออกเสียงว่า จ้าง

Proto Tai ข้อมูลเกี่ยวกับ Thai Lexicography Resources ตรวจสอบจากเว็บไซต์ของ Center for Research in Computational Linguistics, Bangkok⁷ ซึ่งเป็นเว็บไซต์ฐานข้อมูล Proto Tai ที่รวบรวมจากผลงานของนักภาษาศาสตร์ 4 ท่าน คือ **Brown** (1965), **Jonsson** (1991) **Li** (1997) และ **Luo** (1997) ข้อมูลคำเรียกช้าง คือ **Jonsson**: (1997:7-8) [*ǰ -] **PSW**⁸ : * ǰaang **Li**: (1997:68) [*ǰ -] **PSW**: *ǰ aang **PT**: *ǰan

ภาษาไทย-กะได ตรวจสอบจากเว็บไซต์ StarLing database server คือ **Proto-Zhuang-Tai**: zǰaŋ / **Longzhou Zhuang** : ca:ŋ.4 / **Bouyei (Po-ai)** : ša:ŋ.4 ภาษาไทยใหญ่ (บรรจบ พันธุเมธา, 2522) ภาษาไทยใหญ่ (ไทใหญ่: ၵ၆ၵ၆ၵ၆ ၵ၆ၵ၆) เป็นภาษาตระกูลไท-กะได มีข้อมูลคำเรียกช้างว่า จ้าง (ช่าง)

ภาษาไทยดำ ตรวจสอบจากเว็บไซต์ของ Center for Southeast Asian Studies, SEA site. Northern Illinois University⁹ คำว่าช้าง เรียกว่า จ้าง (chàng)

จากข้อมูลคำเรียกช้างในภาษาตระกูลจีนทิเบต และภาษาไทยต่างๆ ข้างต้น จะเห็นว่า ทุกภาษามีคำเรียกช้างที่มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งเป็นความใกล้เคียงที่บังชี้ได้ชัดว่าเป็นคำในภาษาตระกูลเดียวกัน เช่น ภาษาจีนเรียกว่า “xiang” ภาษาจ้วง เรียกว่า “จ้าง/เจียง” ภาษาไทยเรียกว่า “ช้าง” ภาษาไทอาหมเรียกว่า “chang”

จากข้อมูลคำเรียกช้างในภาษาออสโตรเอเชียติก เปรียบเทียบกับภาษาตระกูลจีนทิเบตจะเห็นว่า คำเรียกช้างในภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกไม่สัมพันธ์กัน มีต่างกันและเหมือนกัน แต่กลุ่มที่เหมือนกันกลับเป็นคำที่คล้ายกับคำในภาษาตระกูลจีนทิเบตรวมทั้งภาษาไทย สามารถเปรียบเทียบข้อมูลคำเรียกช้างในภาษาต่างๆ ดังตารางต่อไปนี้

⁷ ข้อมูลจากเว็บไซต์ Center for Research in Computational Linguistics, Bangkok เข้าถึงได้จาก <http://sealang.net/crcl/proto/>

⁸ อักษรย่อ PSW หมายถึง Proto-Southwestern Tai, PT หมายถึง Proto-Tai

⁹ เข้าถึงได้จาก <http://www.seasite.niu.edu>

ตารางเปรียบเทียบคำเรียกขานภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกกับภาษาตระกูลไท¹⁰

ตระกูลภาษา	กลุ่มภาษา	ชื่อภาษา	คำเรียกขาน ภาษาปัจจุบัน	คำเรียกขานที่เป็นภาษาเก่า หรือ Proto ภาษา
ออสโตรเอเชียติก	เขมร	เขมร	domrAɿ	təmri, təmɾ, təmre, təmɾja
	Viet – Muong	เวียดนาม	voi	Proto-Ruc : *ca:ŋ, ʔ-
		Arem	ʔaciəŋ	
		Ruc	ʔaceəŋ	
	ภาษา Austro-Asiatic ที่พบในประเทศไทย	ซอง	na:j	na:j
		ปะหล่อง	sa: N	*sa(:)ŋ
		ขมุ	s.aaN	*ca: ŋ
		ลัวะ	saN	
	มอญ	มอญ	ciŋ	ci: ŋ, ciŋ / *ci: ŋ
		Nyakur	ci:ŋ	
	ภาษากลุ่มกะตู่	กูย	ʔaci:nŋ	Proto-Katuic : *cian Presyllable : / Notes: LOAN ข้อมูลจาก StarLing database server ระบุว่า คำว่า ข้าง ในภาษากลุ่มกะตู่ เป็นคำยืม แต่ไม่ได้บอกว่า ยืมมาจากภาษาอะไร
		บรู	ʔacian	
		ไล่	ʔacian	
		เยอ	ciəŋ	
		Pakoh	ʔacian	
		Ngeq	cian	
		Chatong	ciəŋ	
	ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ ที่ใกล้เคียงกับกูย (เพียว)	เปือว์		na:j
		สำเร	kana:j	
		ซอง	na:j	
		Song	kəna:j	
		เสตียง	ruəŋh	
จีน - ทิเบต	จีน	ฮั่น	xiang4	ziəŋ
	จ้วงต้ง	จ้วง	จ้าง / เจียง	zjáŋ
	ไท	ไทย	ข้าง	*jaəŋ / *jaŋ
		ไทยเหนือ	จ้าง	
		ไทยอีสาน	ช่าง	
		ไทอาหม	chang	
		ไทใหญ่	จ้าง (ช่าง)	
		ไทดำ	จ้าง	
		Longzhou	ca:ŋ.4	
		Bouyei (Po-ai)	ɛa:ŋ.4	
		Hlai (Li)	ke.ŋ55	
ดราวิเดียน	Gondi-Kui		*jēn-	Proto-South Dravidian *jān-ai Proto-Gondi-Kui : *jēn- (*-ō-)

¹⁰ เนื่องจากข้อมูลคำภาษาต่างๆ มาจากหลักฐานหลายชิ้น บ้างเป็นการสัมภาษณ์เจ้าของภาษา บ้างเป็นเอกสารที่ถอดเสียงหลายระบบต่างๆ กัน จึงไม่สามารถเปรียบเทียบให้เป็นระบบเดียวกันได้ทั้งหมด ในที่นี้จึงนำเสนอโดยใช้คำเดิมตามที่ปรากฏในแหล่งอ้างอิง

ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับที่มาของคำว่าช้างในภาษาไทย

ขั้นตอนต่อไปนี้จะนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานและการอพยพย้ายถิ่นของชาวกูยตามหลักฐานที่ปรากฏมาเรียงลำดับช่วงเวลา ก่อนหลัง เพื่อนำไปสู่การสันนิษฐานที่มาจากคำว่าช้างในภาษาไทย ดังนี้

ลำดับที่หนึ่ง เมื่อปลายพุทธศตวรรษที่ 19 บรรพบุรุษชาวกูย อาศัยอยู่ในแคว้นอัสสัม ประเทศอินเดีย ถูกรุกรานจนต้องละทิ้งถิ่นฐานอพยพข้ามมาตามลำน้ำโขง เคยเป็นอาณาจักรหนึ่ง มีถิ่นฐานอยู่ทางตอนเหนือของเมืองกัมพูชา ประเทศกัมพูชา (สุภาพ บุญไชย, 2548 และวิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี) ลำดับที่สอง จากหลักฐานของ นายปอล เลวี ชาวฝรั่งเศส (อ้างถึงในจิตร ภูมิศักดิ์, 2535 : 473) ได้ขุดค้นร่องรอยอารยธรรมบริเวณ มลูปูร์ ทางภาคเหนือของเขมร พบว่า ชาวกูยเป็นกลุ่มชาติที่เขมรเรียกว่า กูย หรือ สำแระ เปือร์ พนอง เสตียง ลำดับที่สาม จากหลักฐานกฎหมายอยุธยาฉบับ พ.ศ. 1974 (ไพฑูรย์ มีกุล, 2500 : 17) ได้กล่าวถึงกษัตริย์ของเขมรที่นครธม ได้ทรงขอให้เจ้ากวยแห่งตะบองชะมุมนี่มีเมืองสำคัญอยู่ตอนใต้ของเมืองนครจำปาศักดิ์ ได้ส่งทหารไปช่วยพระองค์ปราบขบถสำเร็จแล้วประมุขของทั้งสองฝ่ายได้อยู่ร่วมกันอย่างสันติ ลำดับที่สี่ ตั้งแต่สมัยพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. 2199-2231) ชาวกูยอพยพเข้ามาในประเทศไทย ทางตอนล่างของภาคอีสานนั้น ต่อมาได้โยกย้ายไปจังหวัดใกล้เคียง ได้แก่ บุรีรัมย์ อุบลราชธานี นครราชสีมา และมหาสารคาม (ประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, คณะกรรมการฝ่าย, 2544 : 31-34) ลำดับที่ห้า “เขมรส่วยป่าดง” (ประชุมพงศาวดารภาคที่ 4) ได้อาสาบำเพ็ญช้างเผือกไปถวายพระเจ้าเอกทัศ ณ กรุงศรีอยุธยา

จากร่องรอยประวัติศาสตร์ สามารถปะติดปะต่อเรื่องราวการอพยพย้ายถิ่นและการตั้งถิ่นฐานของชาวกูย ได้ว่า เริ่มต้นตั้งแต่อัสสัมในศตวรรษที่ 19 แล้วถูกรุกราน เลื่อนลงมาตามแม่น้ำโขง มาตั้งถิ่นฐานทางภาคเหนือของกัมพูชา ในขณะนั้นตกเป็นทาสของเขมร ต่อมาช่วงพุทธศตวรรษที่ 20 มีการปกครองตนเองอย่างอิสระ และมีการติดต่อกับราชสำนักอยุธยา ต่อมาถูกเขมรปราบปราม และถูกรวบอยู่ภายใต้การปกครองของเขมรเรื่อยมา จากนั้นอพยพเข้าสู่ดินแดน

อีสานใต้ของไทยกระจายตัวอยู่ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ และสระแก้ว

ประวัติศาสตร์กุ่มลุ่มน้ำโขงที่เกี่ยวข้องกับอัสสัม บริเวณอัสสัมมีคนไทชื่อ ไตคำดี คือพวกเดียวกับไทฉานและไทอาหม อพยพมาจากทางตอนเหนือของพม่า เข้าสู่อินเดียราวพุทธศตวรรษที่ 18 โดยอพยพมาจากชนบทบอร์คำดี (บอร์-ภาษาไทอาหม หมายถึง ใหญ่ กว้างขวาง) คำดีโหลง หรือ คำดีหลวง ไทคำดีส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตเมืองโลहित และแม่น้ำสายย่อยๆ เช่น ดิแอ่ง เทงกะปानी กำลัง และเนาดิฮิง (บุญยงค์ เกศเทศ, 2546 : 113, 115) หากชาวกุ่มมีถิ่นฐานเดิมอยู่ที่อัสสัมจริงแล้วในพุทธศตวรรษที่ 19 ถูกชนเผ่าอนารยะรุกราน สันนิษฐานได้ว่า ในช่วงนั้นชาวกุ่มมีปฏิสัมพันธ์กับคนไทคำดี ไทหลวง ไทอาหม และยืมคำว่า ช้าง จากภาษาตระกูลไท ผ่านคนไทกลุ่มดังกล่าวนี้ ก่อนที่จะอพยพลงมาอยู่ตามลุ่มน้ำโขง บริเวณชายแดนไทยลาวและที่ตอนเหนือของกัมพูชา

มีประเด็นที่น่าสนใจ ก็คือ ข้อมูลคำเรียกช้างในภาษากลุ่ม Dravidian ซึ่งเป็นกลุ่มภาษาที่พูดทางอินเดียตอนใต้ และเป็นกลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมเกี่ยวข้องกับช้าง และเป็นพื้นที่อยู่อาศัยของช้างอีกพื้นที่หนึ่ง เป็นดังนี้ คือ **Proto-Dravidian: *jēn-** จะเห็นว่ามี ความคล้ายคลึงกับภาษาตระกูลจีนทิเบต ภาษากลุ่มไท และภาษามอญเขมร ข้อมูลคำศัพท์นี้อาจจะเป็นหลักฐานสนับสนุนทฤษฎีที่ว่าชาวกุ่มมีถิ่นที่อยู่เดิมในดินแดนของอินเดีย และเรียกช้าง เลียงช้าง เกี่ยวข้องกับช้างเพราะอยู่ร่วมวัฒนธรรมกับผู้พูดภาษากลุ่มดราวิเดียนก็ได้ เมื่ออพยพมาอยู่ในดินแดนลุ่มน้ำโขง วัฒนธรรมการจับช้าง เลียงช้าง และคำเรียกช้างก็ติดตัวมาด้วย และเป็นต้นกำเนิดของคำเรียกช้างที่ถ่ายทอดสู่กลุ่มชนต่างๆ ทั้งกลุ่มไท กลุ่มมอญ-เขมร ในดินแดนลุ่มน้ำโขง เลยขึ้นไปถึงกลุ่มไทและจีนที่อยู่ตอนใต้ของประเทศจีนด้วย

แต่หากไม่เชื่อตามทฤษฎีข้างต้น ชาวกุ่มไม่ใช่มูลชนที่มีถิ่นฐานเดิมที่อัสสัม เนื่องจากทฤษฎีว่าด้วยการอพยพของชาวกุ่มที่มาจากอินเดีย ปัจจุบันยังไม่มีหลักฐานยอมรับในทางประวัติศาสตร์ หากแต่เป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิมที่เร่ร่อนอยู่บริเวณลุ่มน้ำโขงที่เป็นพื้นที่ของลาวและกัมพูชาในปัจจุบัน จะต้องมีความสัมพันธ์กับคนไทที่อพยพลงมาจากจีนตอนใต้ และยืมคำว่าช้างไปจากภาษาไทในช่วงเวลานี้

และเป็นช่วงเวลาก่อนที่จะเป็นทาสจับช้างให้เจ้านายเขมรด้วย เพราะหากรู้จักและชำนาญการจับช้าง ก็ต้องมีคำเรียกช้างใช้ในภาษาแล้ว และเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้คำว่าช้างในภาษากูยไม่เหมือนกันกับภาษาเขมร ทั้งที่เป็นภาษาในตระกูลเดียวกัน

อีกเหตุผลหนึ่ง คือ ชาวกูย บรู เยอ โส้ ซึ่งพูดภาษาในกลุ่มกะตู่ เรียกช้างเหมือนกันทั้งสี่ภาษา นั่นก็หมายความว่า เดิมกลุ่มชนทั้งสี่นี้จะต้องเป็นชนกลุ่มเดียวกัน อาศัยอยู่ร่วมกันมาก่อน และจะต้องมีสัมพันธกับคนไทก่อน โดยยืมคำว่าช้างไปจากคนที่พูดภาษาตระกูลไท จากนั้นจึงค่อยอพยพเข้าสู่ดินแดนประเทศไทย แล้วกระจายไปอยู่ที่ต่างๆ ในอีสาน มีหลักฐานสนับสนุน คือ ร่องรอยการเรียกชื่อสถานที่บริเวณที่อพยพเข้ามา เช่น คำว่า โขงเจียม (มาจากภาษากูยว่า โพงเจียง แปลว่า ฝูงช้าง) ที่ อ.โขงเจียม จ.อุบลราชธานี คำว่า บ้านเจียงอี (มาจากภาษากูย แปลว่า ช้างป่วย) ที่ อ.เมืองศรีสะเกษ เป็นต้น แสดงว่าจำเป็นต้องมีคำนี้ใช้อยู่ในภาษาก่อนหน้านั้นแล้ว หลังจากอพยพเข้ามา ได้โยกย้ายกระจายกระจายไปอยู่ในพื้นที่ต่างๆ กัน เมื่อห่างกันนานวันเข้า ขณะเดียวกันก็มีความใกล้ชิดกับคนพื้นถิ่นที่มีวัฒนธรรมที่เข้มแข็งกว่า อย่างลาว เขมร ไทย เกิดแตกสาขาเป็นภาษาต่างๆ และด้วยการมีปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิดกับกลุ่มชนดั้งเดิมของพื้นที่ต่างกัน เกิดการถ่ายทอดทางภาษา และมีการเรียกชื่อภาษาต่างๆ กันไป เช่น ส่วยเขมร (กูยเขมร) ส่วยลาว (กูยลาว) ส่วยเยอ (กูยเยอ) ส่วยบรู (กูยบรู) ลาวโส้ ลาวเยอ เป็นต้น

มีชนอีกกลุ่มหนึ่งที่พูดภาษาตระกูลมอญ – เขมร ที่จะละเลยเสียมิได้ คือ ชาวมอญ ชาวมอญเรียกช้างว่า เจิ้งญู ซึ่งเหมือนกับภาษาไทย และภาษากูย ในที่นี้จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่า ในภาษากูยซึ่งเป็นภาษาตระกูลเดียวกันกับภาษามอญ เรียกช้างว่า เจียง ซึ่งใกล้เคียงกับภาษามอญมาก น่าจะเป็นคำศัพท์ร่วมเชื้อสายภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกหรือไม่ และเนื่องจากชาวมอญได้ตั้งอาณาจักรทวารวดีในดินแดนสุวรรณภูมิก่อนที่จะกลุ่มคนไทจะอพยพลงมา เป็นไปได้หรือไม่ว่า เมื่อคนไทลงมาตั้งถิ่นฐานที่สุวรรณภูมิ คนไทต่างหากที่ยืมคำว่าช้าง ไปจากภาษามอญ ประกอบกับข้อมูล Proto ภาษาทั้งของภาษาไทย และภาษามอญ ต่างก็มีคำว่าช้าง ซึ่งออกเสียงใกล้เคียงกัน กล่าวคือ Proto Mon คือ “ciŋ” และ Proto Tai คือ “jaan”

Terrien de Lacouperie (Terrien de Lacouperie, 1887: 57) ได้ตรวจสอบ ภาษาพูดของชาวจีนสมัยโบราณ พบว่า คำพูดของชุมชนที่จีนเรียกว่า “คนป้า” ในสมัยโบราณนั้น แยกออกได้เป็นสองสาขา คือ บางคำตรงกับภาษาไทย บางคำตรงกับภาษามอญและญวน เมื่อลองตรวจนับดูก็พบว่าในบรรดาคำ 19 คำ จะเป็นภาษาไทย 12 คำ นอกนั้นเป็นภาษามอญและญวน และมีอยู่มากคำที่ไม่รู้ว่าเป็นอะไร ด้วยเหตุนี้ ศาสตราจารย์คุเปอร์จึงถือว่า ชุมชนที่ชาวจีนเรียกว่าคนป่านั้นต้องเป็นเชื้อชาติหนึ่งของชนชาติ “มอญไทย” โดยที่พันธุ์มอญได้เคลื่อนลงมาทางใต้ก่อนพันธุ์ไทย และมากลายเป็น มอญ เขมร ญวน ในปัจจุบัน

จากประเด็นที่ว่า “พันธุ์มอญได้เคลื่อนลงมาทางใต้ก่อนพันธุ์ไทย และมากลายเป็น มอญ เขมร ญวน ในปัจจุบัน” นี้ ภาษามอญ เขมร ญวน (เวียดนาม) ล้วนเป็นภาษาใหญ่ในตระกูลออสโตรเอเชียติก เมื่อนำคำว่าข้าง ภาษามอญ (เรียกว่า เจิ้งญู) เปรียบเทียบกับคำว่าข้างในภาษาเขมร (เรียกว่า ดอมเรีย) และภาษาเวียดนาม (เรียกว่า voi) ทั้งที่เป็นภาษาปัจจุบัน ภาษาเก่า และ Proto ภาษาพบว่าเมื่อเปรียบเทียบกันเอง กลุ่มคนที่สืบเผ่าพันธุ์มาจากมอญกลับเรียกข้างเป็นคนละคำ

จะสังเกตเห็นว่าคำเรียกข้างในภาษามอญ ภาษาเวียดนาม และภาษาเขมร ไม่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ทำให้เชื่อได้ว่า คำเรียกข้างว่า เจิ้งญู ในภาษามอญ ไม่ใช่คำศัพท์ร่วมเชื้อสายกับภาษาเขมรและเวียดนาม และอาจไม่ใช่คำในภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก สันนิษฐานต่อไปได้ว่า ก่อนที่ชาวมอญจะเคลื่อนลงมาทางใต้นั้น ภาษามอญไม่มีคำเรียกข้าง เพราะหากมี เมื่อพันธุ์มอญกลุ่มนี้กลายไปเป็นชาวมอญ เขมร ญวน ก็ต้องมีคำว่าข้างที่ออกเสียงคล้ายกันเป็นคำศัพท์ร่วมเชื้อสายติดอยู่ในภาษาทั้งสามนี้ด้วย ดังนั้น มอญ น่าจะมีคำว่าข้างหลังจากที่คนไทยอพยพลงมา โดยยืมคำว่าข้างไปจากภาษากลุ่มไท

เพื่อให้เกิดความกระจ่างเกี่ยวกับการอพยพย้ายถิ่น และเงื่อนไขลำดับเวลาที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของจีน ไท มอญ ญว กับคำว่าข้าง สามารถสรุปข้อมูลดังตารางต่อไปนี้

ลำดับเหตุการณ์	ช่วงเวลา	+ ข้อเท็จจริง ± ข้อสันนิษฐาน * ประเด็นสำคัญ
คนเชื้อชาติไตตั้งถิ่นฐานในดินแดนจีนก่อนจีน (Terrien De Lacouperie:1887)	2751 ปีก่อน พ.ศ.	± มีคำว่าช้าง
พันธุ์มอญได้เคลื่อนลงมาทางใต้ก่อนพันธุ์ไทและมากมายเป็น มอญ เขมร ญวน ในปัจจุบัน	1654 ปี ก่อน พ.ศ.	+ ไม่มีคำว่าช้าง
ภาษาจีนยุคก่อนประวัติศาสตร์ (คนไทมีถิ่นฐานเดิมอยู่บริเวณตอนใต้ของประเทศจีนปัจจุบัน ภาษาไทและภาษาจีนใช้ภาษาร่วมกัน)	1046 - 256 ปี ก่อน คริสต กาล (เท่ากับ 1589 – 799 ก่อนพุทธกาล)	+ มีคำว่าช้างแล้ว
คนไทยอพยพจากจีนตอนใต้สู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้	40 ปีก่อน พ.ศ. ¹¹	+ มีคำว่าช้างแล้ว
ชาวกวยเป็นกลุ่มชนที่เร่ร่อนอยู่บริเวณลุ่มน้ำโขงก่อนที่คนไทจะอพยพลงมา / ปฏิสัมพันธ์กับคนมอญหรือไท	? ¹²	* ยืมคำว่าช้างจากคนไท
ชาวมอญตั้งอาณาจักรทวารวดีในสุวรรณภูมิ	พศ. 11-13	+ ไม่มีคำว่าช้าง
ชาวไทอาหมอพยพไปอัสสัม	พศ. 18	+ มีคำว่าช้างแล้ว
ชาวกวยเป็นกลุ่มชนพื้นเมืองในอัสสัม / ปฏิสัมพันธ์กับไทอาหม	พศ. 18	* ยืมคำว่าช้างจากคนไท
ชาวกวยมาจากอัสสัม / ตั้งถิ่นฐานตอนเหนือของกัมพูชาและเป็นทาสจับช้างให้เจ้านายเขมร	พศ. 19	± มีคำว่าช้างแล้ว
ปกครองตนเองเป็นอิสระเข้ามาค้าขายกับกรุงศรีอยุธยา	พศ. 20- 21	+ มีคำว่าช้างแล้ว
ชาวกวยอพยพเข้าอีสานใต้ของไทย	พ.ศ.2369-2370	+ มีคำว่าช้างแล้ว
ชาวกวยอาสาพาพระยาช้างเผือกไปถวายพระเจ้าเอกทัศ กรุงศรีอยุธยา	พ.ศ.2436-2451	+ มีคำว่าช้างแล้ว

¹¹ การอพยพครั้งใหญ่ของชนชาติไทยได้เริ่มเมื่อราว 40 ปี ก่อนพุทธศักราช (คือ เมื่อราว 2539 ปีมาแล้ว) และได้อพยพกันลงมาเรื่อยๆ (วิจิตรวาทการ, 2549 : 48)

¹² จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์เรารู้แล้วว่า ชาวกวยตั้งถิ่นฐานอยู่สองฝั่งลุ่มน้ำโขงบริเวณไทยลาวจริง แต่พันวิสัยที่จะระบุระยะเวลาที่แน่นอนได้ว่าเริ่มต้นเมื่อใด เนื่องจากยังไม่มีหลักฐานการศึกษาที่แน่ชัด แต่หากพิจารณาจากคำเรียกช้าง ที่ชาวกวย ยืมไปจากคนไทที่อพยพลงมาจากจีนในช่วง 40 ปีก่อนพุทธศักราชแล้วนั้น สามารถคำนวณระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานของชาวกวยในบริเวณลุ่มน้ำโขงได้ ซึ่งก็น่าจะเป็นอย่างน้อย 40 ปี ก่อนพุทธศักราชนั่นเอง

อภิปรายสรุป

จากการวิเคราะห์ทั้งประเด็นทางประวัติศาสตร์และภาษาศาสตร์ พบว่าชาวมอญ ก่อนที่จะอพยพลงใต้นั้น ไม่มีคำว่าช้าง จึงสามารถตัดประเด็นคำศัพท์ร่วมเชื้อสายมอญเขมรไปได้ และตัดประเด็นภาษาตระกูลไทยืมคำเรียกช้างมาจากภาษามอญได้เช่นกัน เหตุผลคือ คำเรียกช้างเป็นคำที่ปรากฏในภาษาไทยทุกภาษาในกลุ่มไท และสามารถสืบสร้างเป็นระบบไปจนถึงภาษาไทดั้งเดิม (Proto-Tai) ได้อย่างแน่นอน และกระจายไปจนถึงกลุ่มไทในพม่าและเวียดนาม (ไทลื้อ ไทดำ) และจีน (Zhuang-Tai, Longzhou Zhuang, Bouyei) แต่มีนักภาษาศาสตร์บางท่านเห็นว่า คำนี้ไม่สามารถสืบสร้างไปจนถึง Tai-Kadai ได้ เพราะเป็นคำที่ไม่สอดคล้องกับภาษากลุ่ม Kadai เช่น ภาษา Hlai (Li) ที่พูดบนเกาะไหหลำของจีน ใช้คำว่า [ke:ŋ] อย่างไรก็ดีคำเรียกชื่อช้างไปสอดคล้องกับภาษาจีน คำถามก็คือ ไทยยืมจากจีน หรือจีนยืมจากไทย ข้อสันนิษฐานว่าไทยยืมจากจีนมีเหตุผลที่สนับสนุน คือ ไทยมีการสัมผัสกับภาษาจีนเมื่อสมัยที่อยู่ในมณฑลกวางสี ส่วนข้อสันนิษฐานว่าจีนยืมจากไทยมีเหตุผลสนับสนุน คือ ช้างเป็นสัตว์ที่อาศัยอยู่ในบริเวณ Southeast Asia มากกว่าจะอยู่ทางตอนเหนือในดินแดนของจีน ดังนั้น คำว่าช้างจึงน่าจะมาจากไทยแล้วจีนมายืมไป ทำให้ประเด็นที่ว่าไทยยืมจีนหรือจีนยืมไทย ยังไม่ได้ข้อสรุปที่ชัดเจน แต่ประเด็นนี้จะไม่พิจารณาในที่นี้

มีอีกข้อสันนิษฐานหนึ่งที่น่าสนใจคือ คำเรียกช้างเป็นคำในภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก การที่คำเรียกช้างมีทั้งในภาษาไทยและภาษาจีนอาจเป็นเพราะไทยยืมโดยตรงจากมอญ – เขมร หรืออาจยืมผ่านจีน เพราะจีนมีการสัมผัสภาษากับกลุ่มมอญ-เขมร เช่น ภาษาปะหล่อง (Proto Paloung = shan) ภาษาขมุ (si'can) ในยูนนานก็อาจเป็นได้

แต่จากข้อมูลทางภาษาจะเห็นได้ชัดว่า กลุ่มชนที่พูดภาษาออสโตรเอเชียติกที่ใกล้ชิดกับคนที่พูดภาษาตระกูลไท เช่น กลุ่มชนที่พูดภาษาออสโตรเอเชียติกในประเทศไทย (ของ ปะหล่อง ขมุ ลัวะ) กลุ่มชนที่สัมผัสภาษากับกลุ่มไท (มอญ Nyakur) และที่สำคัญคือ กลุ่มกะตู่ (กูย เยอ ไส้ บรู) เรียกช้างเหมือนภาษาตระกูลไท แต่ในขณะที่คนที่พูดภาษาออสโตรเอเชียติกกลุ่มอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับคนไท

หรือมีวัฒนธรรมภาษาที่เข้มแข็ง อย่างภาษาเขมรและภาษาเวียดนามที่ใช้เป็นภาษาประจำชาติ และเป็นภาษาใหญ่ในกลุ่มมอญเขมร หรือแม้แต่กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีภาษาและมีความใกล้ชิดกับกูย (กลุ่มชนที่พูดภาษา Pearic และ Bahnaric) ก็ไม่ได้เรียกช้างเหมือนภาษาตระกูลไทแต่อย่างใด ข้อมูลนี้ชี้ให้เห็นว่า ชาวกูยกับชาวมอญมีความเกี่ยวข้องกับคนไทในเรื่องของคำเรียกช้าง แม้กระทั่งการจับช้าง เลี้ยงช้าง ก็เป็นไปได้ว่าจะเรียนรู้ไปจากคนไทเช่นกัน นอกจากนี้ คำเรียกช้างในภาษาตระกูลไทให้เหมือนกันหมด แต่ในกลุ่มมอญเขมรกลับมีความแตกต่างกัน

มีประเด็นเกี่ยวกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์จำพวกโครงกระดูก การฝังศพ ข้าวของเครื่องใช้ที่พบในดอนบนของเวียดนาม ตอนใต้ของจีนที่มีการสันนิษฐานว่าเป็นของกลุ่มชนชาวมอญเขมร ผู้เขียนได้นำความคิดนี้อภิปรายกับนักประวัติศาสตร์ก็ได้ความเห็นว่าเป็นหลักฐานดังกล่าวชี้ชัดไม่ได้ว่าเป็นใคร ชนชาติใดพูดภาษาอะไร ในที่นี้จึงควรวิเคราะห์ตามหลักฐานทางภาษาที่มี เพราะเป็นหลักฐานที่มีความน่าเชื่อถือมากกว่า

ข้อสรุปของบทความนี้ ผู้เขียนมีความคิดสองประเด็น คือ

1. ภาษากูยรับคำว่าช้างไปจากภาษากลุ่มไท สันนิษฐานว่าเกิดขึ้นได้สองกรณี คือ หากทฤษฎีที่ว่าชาวกูย อพยพมาจากอินเดีย สามารถหาหลักฐานที่สนับสนุนได้ในอนาคต และเชื่อได้ว่าชาวกูย อพยพมาจากอัสสัมจริง ก็หมายความว่าชาวกูยยืมคำว่าช้างไปจากชาวไทยอาหม ก่อนที่จะถูกรุกรานแล้วอพยพลงมาตามลำน้ำโขง กรณีที่สองคือ ระหว่างที่เร่ร่อนอยู่บริเวณลุ่มน้ำโขง พวกคนไทยอพยพลงมา ชาวกูยมีปฏิสัมพันธ์กับคนไท เรียนรู้วิธีการจับช้าง การเลี้ยงช้างจากคนไท และยืมคำว่าช้างไปจากภาษาตระกูลไทในช่วงเวลานี้

2. คำเรียกช้างเป็นภาษาของชาวกูยดั้งเดิม มีหลักฐานจากข้อมูล Proto Dravidian ซึ่งนำไปสู่การวิเคราะห์ได้ว่า หากมีหลักฐานที่เชื่อถือได้ว่าชาวกูยมีถิ่นฐานเดิมอยู่ในอัสสัมจริง ก็อาจสรุปได้ว่าชาวกูยและกลุ่มชนที่พูดภาษา Dravidian อยู่ร่วมวัฒนธรรมกัน มีการสัมผัสภาษากัน จากนั้นชาวกูยอพยพมาอยู่ที่ลุ่มน้ำโขง เป็นต้นกำเนิดของคำเรียกช้างกระจายไปสู่กลุ่มชนใกล้เคียงทั้งที่เป็นกลุ่มมอญ-เขมร กลุ่มไทเลยขึ้นไปถึงกลุ่มจีน

บรรณานุกรม

- กรรณิการ์ สุขสวัสดิ์.(2541). การอพยพย้ายถิ่นของกลุ่มชนส่วยบ้านโพนทอง ตำบลด่าน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ พ.ศ. 2506-2537. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยคดีศึกษา-สังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เกนีย์, เจอร์.(2528). การศึกษาระบบเสียงภาษาญว บรู และโลในเชิงภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิตร ภูมิศักดิ์.(2535). ความเป็นมาของคำสยาม ไทย, ลาวและขอมและลักษณะทางสังคมของเชื้อชนชาติ : ฉบับสมบูรณ์เพิ่มเติมข้อเท็จจริงว่าด้วยชนชาติขอม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.
- จิรัฐ เจริญราษฎร์.(2525). ภาษากาย (ส่วย) ที่จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจารึกภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- คำพูน บุญทวี.(2544). ตำนานคนเลี้ยงช้างจากชมพูทวีปถึงคนญวหรือส่วย. นนทบุรี : โป๊ยเซียน.
- ชื่น ศรีสวัสดิ์.(2529). รายงานการวิจัยทางวัฒนธรรมเรื่องการเลี้ยงช้างของชาวไทย – ญว(ส่วย) ในจังหวัดสุรินทร์. กรุงเทพฯ : มูลนิธิ เจมส์ เอส ดับเบิลยู ทอมป์สัน.
- จิตรัตน์ เวทย์ศิริยานันท์.(2545). ความเชื่อเรื่องปู่ตาตะกวดกับวิถีชีวิตของชาวญว บ้านตรึม ตำบลตรึม อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาการ พัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธรรมสรคุณ, พระครู.(2541). อารยธรรมของจันทบุรีและอาณาจักรจันทบูร เมืองเพนียด. กรุงเทพฯ: ไทยรายวัน.
- ธีระพันธ์ ล.ทองคำ. (2544). ภาษาของนานาชนเผ่าในแขวงเซกอง ลาวใต้. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

- นิรัญ สุขสวัสดิ์.(2541). เปรียบเทียบพิธีกรรมการแต่งงานของกลุ่มชาติพันธุ์กุ่ม
และเขมร บ้านโพหนองกับบ้านโจรก ตำบลด่าน อำเภอกาบเชิง จังหวัด
สุรินทร์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บรรจบ พันธุเมธา.(2522). ไปสอบคำไทย. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักเลขาธิการ
คณะรัฐมนตรี
- บัณฑิตย์ สงครามอด.(2538). ส่วยเลี้ยงช้าง แห่งลุ่มน้ำมูล : มรดกแห่งชาติพันธุ์
กุ่ม-อะจิง. ศิลปวัฒนธรรม. 16, 7(พ.ค. 2538), 34.
- บุญยงค์ เกศเทศ.(2546). สืบสานวัฒนธรรมชาติพันธุ์-ไทสายใยจิตวิญญาณ
ลุ่มน้ำพรหมบุตร. กรุงเทพฯ: หลักพิมพ์.
- ประชุมพงศาวดาร เล่มที่ 4. (2506). ประชุมพงศาวดารภาคที่ 4 ตอนปลาย
และภาคที่ 5) 10 ป 1711 (ล.4). กรุงเทพฯ : องค์การค้าคุรุสภา.
- ประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ,คณะกรรมการฝ่าย.(2544). วัฒนธรรม
พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา. กรุงเทพฯ:
คุรุสภา ลาดพร้าว.
- ประเวช ตันตราภิรมย์.(2543). กุ่ม-ช้าง : สัมพันธภาพที่ยืนยาว. สารคดี.16,
185(ก.ค.2543), 34-36.
- ประเสริฐ ศรีวิเศษ และคณะ.(2521). พจนานุกรมกุ่ม (ส่วย) - ไทย - อังกฤษ.
กรุงเทพฯ : โครงการวิจัยภาษาไทยและภาษาพื้นเมืองถิ่นต่างๆ. กรุงเทพฯ :
สถาบันภาษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปราณี กุลวณิชย์.(2535). พจนานุกรมจ้วงใต้ – ไทย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ มีกุล.(2500). ประวัติศาสตร์ชาติไทย. กรุงเทพฯ : ปรดีการพิมพ์.
- เพ็กเกีย วานเตอร์ฮาค.(2553). ประวัติและชีวิตความเป็นอยู่ของชาวกุ่ม. วารสาร
ภาษาและวัฒนธรรม.9,1.
- ภาษิต จิตรภาษา. (2535). ส่วย คือใคร?. ศิลปวัฒนธรรม. 13, 9 (ก.ค. 2535),
62-67.

- รักษพล สกุลวัฒนา.(2538). คนเลี้ยงช้างชาวไทยกวยจังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์
สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์.
- โรจน์ โสตศิริ. (2518). โพนช้าง. เมืองโบราณ. 1, 2 (มกราคม - มีนาคม 2518),
38-49.
- วรรณ เทียนมี. (2537). การกระจายของภาษากวยในประเทศไทย. นนทบุรี:
มูลนิธิภาษาศาสตร์ประยุกต์.
- วิจิตรวาทการ,พลตรีหลวง.(2549). งานค้นคว้าเรื่องชนชาติไทย. กรุงเทพฯ:
สร้างสรรค์บุ๊ค.
- วีระ สดสังข์.(2546). นิทานชาวกวย : ลูกชายพญาช้างเผือก. กรุงเทพฯ : เพลิดเพลิน
การพิมพ์.
- วุฒินันท์ พระภูจำนงค์.(2535). วัฒนธรรมไทยกวย อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์.
บุรีรัมย์ : ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์.
- สมทรง บุรุษพัฒน์. (2538). สารานุกรมชนชาติกวย. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยภาษา
และวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมมาตร ผลเกิด.(2541). วิถีครอบครัวและชุมชนชาติพันธุ์ไทยส่วย บ้าน
ดงกระทิง ตำบลบ้านด่าน อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์. กรุงเทพฯ :
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- สมัย สุทธิธรรม.(2537). คนคล้องช้าง. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- สอึ้ง แสงมีน.(2535). ภาษากวย (ส่วย) ที่ตำบลแย้มปราสาท อำเภอหนองกี่
จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษา
ไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุนทร สุรวาทกุล.(2531). การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของชาวไทยที่
พูดภาษาลาว กวย และเขมร ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านเกาะแก้ว อำเภอ
ลำเืองทาบ จังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไท
ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุภาพ บุญไชย.(2548). ภูมิศาสตร์ประเทศไทย. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

- สุริยา รัตนกุล.(2548). นานาภาษาในเอเชียอาคเนย์: ภาษาตระกูลไท. กรุงเทพฯ : สหธรรมิก.
- เหียงยง จิ ธง.(2544). พจนานุกรมไทย-เวียดนาม = Tu Dien Thai Lan - Viet. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- หลี่ฟู่เซินและคณะ เขียน.(2539). ชาวจ้วง. (เหลียงหยวนหลิง, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: สุวีริศบุ๊คเซ็นเตอร์.
- เอกวิทย์ จิโนวัฒน์. (2526) การศึกษาเปรียบเทียบการสร้างคำในภาษากูย บรู และโล้. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Diffloth, Gérard. (1974). **Austro-Asiatic Languages**. Encyclopaedia Britannica. 480-484.
- Diffloth, Gérard. (2005). The contribution of linguistic paleontology to the homeland of Austro-asiatic. In Sagart, Laurent, Roger Blench and Alicia Sanchez-Mazas (Eds.). **The Peopling of East Asia: Putting Together Archaeology, Linguistics and Genetics**. (pp79-82). Routledge Curzon.
- Li Fang Kuei. (1977). **A Handbook of Comparative Tai**. University Press of Hawaii.
- Suriya Ratanakul. (1996). Lawa ləsom Lə poetry revisited. **The Mon-Khmer Studies Journal**, vol. 26, 387-410.
- Svantesson, Jan-Olof and Anastasia Mukhanova Karlsson 2004. 'Minor syllable tones in Kammu'. I Bernard Bel and Isabelle Marlien (ed.), Proceedings, International symposium on tonal aspects of languages (TAL2004), 177-80. Beijing: Chinese Academy of Social Sciences.
- Terrien de Lacouperie.(1887). **The languages of China before the Chinese**.
- 龚群虎. (2002). 《汉泰关系词的时间层次》上海: 复旦大学出版社.
- 郭锡良. (1986). 《汉字古音手册》北京: 北京大学出版社, .
- 梁敏, 张均如. (1996). 《侗台语族概论》北京: 社会科学出版社.

สื่อสารสนเทศ

โครงการแผนที่วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชายแดนไทย-กัมพูชา. ค้นเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2552, จาก <http://www.mapculture.org>

พลเดช วรินทร์. ค้นเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2552, จาก <http://gotoknow.org/blog/poldejw/242656>

วิกิพีเดียสารานุกรมเสรี . กลุ่มชาติพันธุ์ส่วย. ค้นเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2552, จาก <http://th.wikipedia.org/wiki/>

Center for Research in Computational Linguistics, Bangkok. ค้นเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2552, จาก <http://sealang.net/crci/proto/>

Center for Southeast Asian Studies, SEA site. Northern Illinois University. ค้นเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2553, จาก <http://www.seasite.niu.edu>

StarLing database server. ค้นเมื่อวันที่, เมื่อ 10 พฤศจิกายน 2552, จาก <http://starling.rinet.ru>